

เอ็งตั้งห้าว วรรณกรรมนี้ชื่อแปลก?

เชื่อว่าใครหลายคนได้ยินชื่อ “เอ็งตั้งห้าว” ครั้งแรก ต้องวกกลับมาถามด้วยความฉงนเป็นแน่ ว่าอะไร? ได้ยินผิดหรือเปล่า? ชื่อนี้จริง ๆ หรือ? คงถามปนสงสัยแน่ ถ้าอย่างนั้นไปช่วยกันหาคำตอบถึงที่มาที่ไปของชื่อ “เอ็งตั้งห้าว” กันดีกว่า

เอ็งตั้งห้าวคือใคร?

เอ็งตั้งห้าว เป็นชื่อตัวละครเอกในเรื่อง เอ็งตั้งห้าว มีพี่น้องร่วมสายโลหิตหนึ่งคน ชื่อ อ้าวตั้งโง่ง ทั้งสองเป็นโอรสของท้าวอุดมโคตรและนางกำมกึ่ง ถูกขับออกจากเมืองให้ระหกระเหินเร่ร่อนเพราะคำทำนายของโหราจารย์ว่าทั้งสองจะนำความพินาศมาให้ แต่ความที่ทั้งสองเป็นคนฉลาดปนด้วยเล่ห์เหลี่ยมแพรวพราวปานศรีธนชัย จึงสามารถเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ จนสุดท้ายเอ็งตั้งห้าวได้อภิเษกกับนางสังขะอู๊ด และอ้าวตั้งโง่งอภิเษกกับนางกะป๋องจ๋อง และครองเมืองอย่างสงบสุขตามท้องเรื่อง

เอ็งตั้งห้าว เป็นกลอนตลาด เน้นแนวตลกขบขัน โดยบรรณาธิการของเกษมบรรณกิจยังเขียนในคำนำหนังสือ เมื่อคราวตีพิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2511 ว่า “เอ็งตั้งห้าวเป็นกลอนที่สัมผัสดี และมีลีลาที่คล้องจองอย่างดีที่สุดเรื่องหนึ่ง ในกระบวนกลอนตลกด้วยกัน”

ผู้แต่งนั้นตั้งใจแต่งขึ้นล้อเลียนขนบวรรณคดี เนื้อเรื่องจะตรงข้ามกับความจริงเสมอ เป็นจุดให้เกิดความขบขัน สนุกสนาน เช่น

บทไหว้ครู ขอยกตัวอย่างสั้น ๆ

“... ที่เป็นเกลอกันกับผียอดดีเหลือ ล้วนชาติเชื้อชายชัฒจนกัฒกะลา ทั้งเทียนเหลียงเทียนสินลันทั้งห้า	ข้าจะไหว้ครูคำนับสัพพะพร อีกทั้งคุณครูคนที่ปล้นเรือ ข้าจะไหว้ทรงฤทธิ์ท่านกิดบั้น อีกคุณโปคุณถั่วทั่วโลก้า”
--	---

(เอ็งตั้งห้าว เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2466 หน้า 1)

เอ็งตั้งหัว ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2466

(ภาพจาก: <https://db.sac.or.th/siamrarebooks/books/484/SRB-0484>)

บทบรรยายถึงปราสาทราชวัง

“ปราสาทปราสาทโซเซโย้โยก	พระพายโบกเพียงยอดจะถอดคว่ำ
ฝาผนังไม่คุ้มจนประจำ	ท้าวเธอทำน่านสนุกสุขสำราญ
มีพระโรงโปร่งอร่ามงามเลขา	ตามริมฝาเรียงรอบกะสอบเข้าสาร
นำพระแกลแลสะพรั่งตั้งหม้อตาล	บานทวารทาสีด้วยขี้วัว
แต่ปราสาทจันทน์ชั้นในใหญ่ไม่น้อย	แลดูลอยสูงชะเง้อเสมอหัว
มีตุ๊กแกเฝ้าทวารบานละตัว	ใครไม่กลัวเข้าจับกินดับตาย”

(เอ็งตั้งหัว เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2466 หน้า 3)

เพียงแค่เริ่มบทก็จะเห็นถึงการเล่าเรื่องที่แหกขนบวรรณคดีไทยที่หลาย ๆ ท่านเคยอ่านมาแล้ว โดยผู้แตงนำมาทั้งผี ทั้งลับหรือ โจร และการพนัน มากล่าวถึงในบทไหว้ครู บทบรรยายปราสาทราชวังจากเดิม ๆ ที่เน้นความโอ่อ่าหรูหรา ก็กลายเป็นสมถะค่อนข้างน่าเห็นใจ แตกต่างจากวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ นอกจากนี้การตั้งชื่อตัวละครยังสร้างสรรยิ่งนัก อาทิ การนำเอาเสียงร้องของสัตว์มาตั้งชื่อ เช่น เอ็งตั้งหัว กับ ฮ้าวตั้งโอง ที่เอาจากเสียงร้องของสุนัข นางสังขะฐิต เสียงร้องของสุกร การนำเอากริยาท่าทางของสัตว์มาตั้งชื่อ เช่น ท้าวหียแย้กับกับ เสียงผีเท้าของม้า และชื่อสัตว์ สิ่งของ เช่น นางก้ามกุ้ง นางกะจ๋องป่อง เป็นต้น

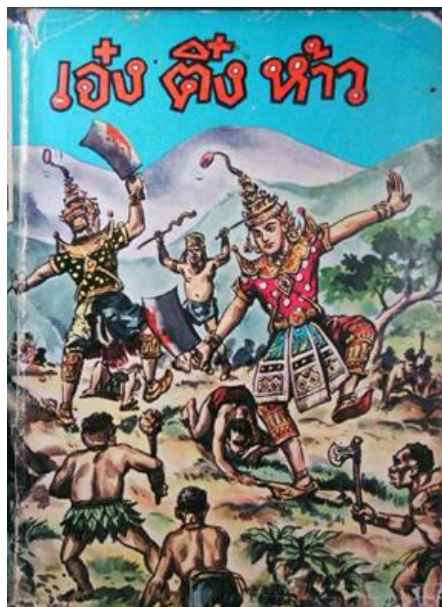
ความฮอตฮิตติดลมบนของเอ็งตึงห้า

จากการสืบค้นข้อมูลทราบว่า เอ็งตึงห้า ถูกนำมาตีพิมพ์ซ้ำถึง 4 ครั้งด้วยกัน ครั้งแรก พ.ศ. 2435 ไม่ทราบโรงพิมพ์ ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2466 ตีพิมพ์กับโรงพิมพ์วัดเกาะ จำนวน 9 เล่ม เล่มละ 25 สตางค์ ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2504 ไม่ทราบโรงพิมพ์ และครั้งที่ 4 พ.ศ. 2511 กับโรงพิมพ์เกษมบรรณกิจ นับว่า เอ็งตึงห้าเป็นวรรณกรรมแนวตลกที่ได้รับความนิยมและกระแสบริบที่ดีจากนักอ่านไม่น้อย ส่วนสำนวนภาษาที่ใช้ในการตีพิมพ์แต่ละครั้งอาจจะแตกต่างกันตามความนิยมและรสนิยมของบรรณาธิการ ดังเช่นข้อความที่ปรากฏในหน้าแจ้งความหรือคำนำเมื่อครั้งตีพิมพ์ พ.ศ. 2466 กล่าวไว้

“ข้าพเจ้าได้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความขบขันอย่างพิสดานขึ้นกว่าต้นฉบับ ทั้งได้แก้ไขความผิดที่มีอยู่ในต้นฉบับเดิมไม่ให้เป็นราศีขึ้นได้ ถึงผู้ใดจะไปลองพิมพ์ก็ไม่เหมือนของข้าพเจ้าเป็นแน่ (วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466)”

และเมื่อตีพิมพ์อีกครั้ง บรรณาธิการก็แจ้งในหน้าคำนำ พ.ศ. 2511 ว่า

“ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้มีการตรวจแก้ไขตัวอักษรให้ตรงกับพจนานุกรมอย่างถูกต้องที่สุดและหวัง เอ็งตึงห้าคงจะให้ความสำราญแก่ท่านเป็นอย่างมาก”

เอ็งตึงห้า ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2511 ภาพจาก:

<https://www.facebook.com/PhasathaiKitawannakamma/posts/pfbid02R4zrEJDiiibdRTkJo3bxq8g4AYBNee4J7GGbzh8XiUpLwBLopPJK5XDm2sLPH6uH61/>

ตัวอย่างสำนวนภาษาที่ใช้แตกต่างกันเล็กน้อย ดังนี้

“ฝ่ายองค์เองปะตั้งหัวกับสาวน้อย สองสกลิตหอถานสำราญแรง เมืองร้อยเอ็จพรั่งพร้อมมาน้อมนอบ ทรงปกครองประชาชาติขี้ตรวน	อรสร้อยสังขะอุ้ดสะเอวแข็ง ไม่มีแรงเหยี่ยวกามารบกวาน พระทรงอบแสนสบายร่างกายอ้วน เปนสุขถ้วนทั่วหน้าไม่ราคิน”
---	---

(เอ็งตั้งหัว เล่ม 9 พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2466 หน้า 359)

“ฝ่ายองค์ลึงเอ็งตั้งหัวกับสาวน้อย สองสกลิตหอถานสำราญแรง เมืองร้อยเอ็จพรั่งพร้อมมาน้อมนอบ ทรงปกครองประชาชาติขี้ตรวน	นางยอดสร้อยสังขะอุ้ดสะเอวแข็ง ไม่มีแรงเหยี่ยวกามารบกวาน พระทรงอบแสนสบายร่างกายอ้วน เป็นสุขถ้วนทั่วหน้าไม่ราคิน”
---	--

(เอ็งตั้งหัว พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ.2511 หน้า 330)

เอ็งตั้งหัว เรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมแนวใหม่ที่พบได้น้อยมากในสมัยนั้น มีอายุร่วมร้อยสามสิบปีถ้านับจากการตีพิมพ์ครั้งแรก เน้นไปทางสร้างความบันเทิงและขบขันให้ผู้อ่าน แต่อย่าได้นำไปเทียบกับขนบวรรณคดีเลย เพราะอาจทำให้คนที่เคร่งครัดกับขนบวรรณคดีเกิดความตะบิดตะบวงใจ

ดูเพิ่มเติมได้ที่ ฐานข้อมูลนามานุกรมวรรณคดีไทย

https://www.sac.or.th/databases/thailitdir/detail.php?meta_id=443

ลองสืบค้นวรรณคดีเรื่องอื่นๆ <https://www.sac.or.th/databases/thailitdir/index.php>

ผู้เขียน

นิสา เขยกลิน

ผู้ช่วยนักวิชาการคลังข้อมูล ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

อ้างอิง

*เปรียบเทียบสำนวนภาษาที่ใช้กับการตีพิมพ์ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 4 เนื่องจากหาต้นฉบับได้เพียงเท่านี้
กิตติชัย พินโน (ผู้เรียบเรียง). “เอ็งตั้งห้า” จากเว็บไซต์ฐานข้อมูลนามานุกรมวรรณคดีไทย

https://www.sac.or.th/databases/thailitdir/detail.php?meta_id=443

ร้านหนังสือลูกอ๊อด จากเว็บไซต์ <https://www.luukaod.com/product/5039/เอ็ง-ตั้ง-ห้า-จบ-ใน-เล่ม>
เอ็งตั้งห้า จากเว็บไซต์ฐานข้อมูลหนังสือเก่าชาวสยาม

<https://db.sac.or.th/siamrarebooks/books/search?keyword=เอ็งตั้งห้า>